

„A nyelv megmaradása meghatározó egy közösség továbbélésében...”

Interjú Oliver Paasch oktatási miniszterrel

Szeptember első felében jártam a belgiumi Eupenben. Itt található a Németnyelvű Közösség (DG) közigazgatási központja: parlamentje, kormánya és minisztériumai. Ahová csak néztem, amerre jártam, minden a tanévkezdésről, a gyerekekről szólt. Oliver Paasch (38) oktatási, foglalkoztatási és kutatási miniszter fogadott. A belgiumi Németnyelvű Közösség oktatási helyzetéről, rendszeréről beszélgettünk, különös figyelemmel arra, hogy a vallon és a flamand közösségek mellett milyen fiatal, de erőteljes autonómia alakult ki az elmúlt évtizedek folyamán.

– Hány oktatási intézménye van Belgiumban a Németnyelvű Közösségnek?

– A kilenc településen összesen hetvenegy oktatási intézményünk működik. Az óvodáink – amelyekbe hat éves korukig járnak a gyerekek – egész naposak. Az úgynevezett „primarschule”-kban, azaz az általános iskolákba hat-tizenkét, a „sekundarschule”-kban pedig tizenkét-tizennyolc éves korig, az érettségiig tanulnak a diákok. Az intézmények fenntartói vagy az önkormányzatok, vagy a katolikus egyház vagy az állam. Itt, Eupenben az Autonóm Főiskola két szakirányú oktatást kínál a továbbtanulni szándékozó fiataloknak. A hallgatók pedagógusképzésen vehetnek részt – amely a saját intézményeink szakemberigényét is biztosítja – és az egészségügy számára folytatnak képzést: szociá-

lis munkásokat, gondozókat képeznek.

– Ebből az következik, hogy aki mérnök, jogász vagy orvos akar lenni, az másutt tanulhat tovább és nem biztos, hogy német nyelven...

– Így igaz, én például jogot hallgattam, Namurban, de franciául vagy hollandul Lieges-ben, Löwenben, Brüsszelben is tovább lehet tanulni. Aachenben, Kölnben németül is. Azért is döntöttünk úgy, hogy az állam nyelve a német, de már az óvodában elkezdődnek a foglalkozások franciául, később az iskolai oktatásban aztán ez folytatódik. Egészen a tantárgyak 50%-ig növekedhet a francia nyelvű órák száma. Ezután egyetlen gyermeknek sem lesznek nyelvi gondjai a továbbtanuláskor. Egyébként az a tapasztalatunk, hogy a tanulók nyolcvan százaléka Belgiumban választ magának egyetemet. Számunkra az a fontos, hogy jogunk van az államnyelv – ez a német –, majd a második nyelv megválasztásához, ami esetünkben a francia.

– Milyen erős, mekkora valójában a Németnyelvű Közösség Belgiumban?

– A kilenc településnek, amely az autonóm területet alkotja, összesen mintegy hetvenötezer lakója van. Kilencven százalékuk német. Ha tovább vizsgáljuk a szerkezetet, akkor a németek többsége – megint csak körülbelül nyolcvan százalék – belgiumi német, a többiek bevándorlók, illetve az évtizedek során áttelepült németek. A történelmünk, mint más európai népcsoportok történelme is,

Eupen – város a Weser partján

A mintegy 20 000 lelket számláló belga város a Németnyelvű Közösség (Deutschsprachige Gemeinschaft, DG) közigazgatási központja: itt székel a 25 fős Palament, a kormány és minisztériumai. Az elmúlt időkben selyemiparáról volt nevezetes, egész textilipar és kereskedelem települt a városba, 1680 körül. Az igen érzékeny gyapjú mosására kiválóan alkalmas volt a különösen lágy víz. Ez az ipar fel is virágoztatta a városkát, sorra épültek a szebbnél-szebb barokk patríciusházak, melyek ma is ékességei Eupennek. A selyemkereskedelmet, a manufaktúrák működését a fém- és műanyagtermékek növekvő piaca szorította ki és váltotta fel.

1935-1951 között lenyűgöző nagyságú völgyelzáró gát épült, mely hatalmas vízmennyiséget tárol a mai napig és bőséges vízellátást biztosít a gyógyhelynek is elismert Eupennek és Lüttich városának és környékének.

Bajtai László felvételei

meglehetősen hányatott. Ezt a területet a versailles-i szerződés után csatolták Belgiumhoz. Ismeri azt a jellemző történetet, amelyet én is elmondhatok a nagyapámról: ki sem mozdult Belgiumból, mégis négyyszer váltott útlevelet és állampolgárságot...

– *Milyen kompetenciákat biztosít még az autonómia, gondolom, nem csupán az államnyelvről, a tanítás nyelvééről döntenek saját maguk?*

– Bár még csak fiatal az autonómiánk, lassan mégis ott tartunk, hogy könnyebben tudom elmondani, mi az, amiről csak a szövetségi állam dönthet: az iskolai kötelezettség hat éves kortól és a nyugdíjkorhatár: Belgiumban 60 éves kortól lehet nyugdíjba menni. Mi döntjük el, hány gyerek tanul egy osztályban, milyen tanterv szerint, hány pedagógus tanítja őket és mennyi a fizetésük. Mi döntünk a szervezeteinkről, intézményeinkről, és mint az a munkaköröm megnevezéséből is kiderül, a foglalkoztatás, a munkaközvetítés, a munkaerő-piaci mozgások, de az egészségügyi ellátás is mind hozzánk tartozik. Éppen e beszélgetés után találkozom a szakszervezetek vezetőivel.

– *Milyen magas a munkanélküliségi ráta a régióban?*

– Nem panaszkodom, olyan 7,4-7,5 körül állunk, mintegy két és félezer munkanélkülink van. Ez országos viszonylatban igen jónak mondható, hiszen vannak régiók Belgiumban, ahol bőven tíz százalék fölöttiek ezek mutatók, akár a 13–15 százalékot is elérhetik. Ennek ellenére, ez a téma természetesen húsbavágó, az átképzés, a továbbképzés, a felnőttoktatás különböző formáinak kialakítása foglalkoztat minket, hiszen az a cél, hogy lehetőleg mind többen munkát találjanak.

– *Kérem, beszéljünk még a kutatásokról is...*

– Nyilvánvaló, hogy csak bizonyos területeken vagyunk aktívak. Bármennyire fontos is a természettudományos vagy a génkutatás, a mi lehetőségeink erre nem alkalmasak. Elsősorban az oktatás területén, például a Pisa-kutatásokban veszünk részt, keresünk és találunk partnereket. A többnyelvűségről a Lüttich-i (Lieges) Egyetemmel közösen végzünk kutatást, majd adunk közre tanulmányokat. Kutatjuk a saját történelmünket, a népművészeti és néprajzi területeken még fellelhető anyagokat. Leginkább Dél-Tirol tartománnyal közösen dolgozunk. Ott hasonlóak az adottságok, mint nálunk, több közös projektünk is van. A magyarországi németekkel is ápolunk kapcsolatokat: egy kiállítással bemutkoztak már nálunk a Magyarországi Német Írók és Képzőművészek (VUdAK), s közösen jelentettünk meg velük egy irodalmi antológiát. Fontos a kulturális sokszínűség, éppen a kultúrák sokfélesége, a sok nyelv teszi gazdaggá a közös Európát. A hangsúly mindig a nyelvkutatáson, -ápoláson marad! Európában a nyelv megmaradása határozza meg egy közösség továbbélését!

Nem tudom, mikor jelenik meg ez az interjú, de éppen újból fontos reform előtt állunk: kérem, kövesse nyomon az eseményeket a weboldalunkon. Arról folynak most tárgyalások, hogy a kultúra, az oktatás és foglalkoztatás után az egészségügy területén kapjon a Németnyelvű Közösség komolyabb felhatalmazást.

– *Köszönöm a beszélgetést!*

Mayer Éva

A tartományi címer kilenc virága a településeket szimbolizálja

Minden utcatábla kétnyelvű: német és francia

A tartományi főváros, Eupen, a „vizek városa”

A csokoládé múzeum különlegességei

A város központjában minden épület műemlék, így a múzeum és a lakóépületek is

A belgiumi példa: egy fiatal autonómia kialakulása

Belgium szövetségi állam. Nyelvterületekből, közösségekből és régiókból áll. Három közösség: a vallonok, a flamandok és a németek alkotják, melyek az Alkotmányban meghatározott jogokkal rendelkeznek. A kulturális, oktatási és az egyes személyeket érintő ügyekben, valamint a nemzetközi kapcsolatokban biztosított jogaik érvényesítéséhez saját parlamentjük, kormányuk van.

A nyelvi közösségek mellett más önálló testületek is működnek, amelyek szintén fontos hatáskörökkel bírnak. Ezek a Vallon, a Flamand és a Brüsszeli Régió. A környezetvédelem, a vidéki területek átalakítása és a természet védelme, a lakásügy, a vízügyi politika, valamint a gazdasági és energia-politika részfeladatai, a foglalkoztatáspolitikai és közlekedésügy tartoznak a régiók hatáskörébe.

A szövetségi állam kizárólagos hatáskörébe a pénzügypolitika, az ország belbiztonsága, az igazságügy, a külügy, a hadügy és a szociális biztonság tartozik. A törvényhozó a Parlament, a végrehajtásért a király és miniszterei felelnek.

A Németnyelvű Közösség kompetenciái elsősorban az oktatás és a foglalkoztatás, a kultúra és az egészségügy. Ezen kívül a nemzetközi kapcsolatokban jogosult egyezményeket és szerződéseket is kötni. Ténylegesen a nyelv oktatásáról, a művészetekről, a médiáról (rádió, tévé, újságok, könyvtárak és múzeumok működtetése), ifjúsági- és felnőttoktatás, illetve képzés, sport és szabadidő, turizmusról van szó. Az egészségügyön belül az egészség védelme, a sérült emberekről történő gondoskodás, továbbá a szociális segítségnyújtás, az idősek és fiatalok támogatása, az emigránsok integrációja. Az oktatásügyben fontos felsorolni az óvodákat, az általános iskolákat, a kisegítő oktatási intézményeket és az auto-

nóm főiskolát, amely szintén Eupenben működik. A Vallon Régiótól átvett feladatok a műemlékvédelem (1994 óta), az ásatások (2000 óta), a foglalkoztatásügy (2000 óta) és a kilenc németnyelvű település pénzügyi felügyeletének ellátása (2005 óta).

A települések: Amel, Büllingen, Burg Reuland, Bütgenbach am See, Eupen, Kelmis, Lontzen, Raeren és St. Vith.

Autonómia lépésről – lépésre

Belgiumnak, mint egységes államnak szövetségi állammá történő átalakulása, a vallonok és flamandok folyamatos nézeteltéréseinek, összeütközéseinek megoldása vezetett el a Németnyelvű Közösség autonómiájának kialakulásához. Az első állami reformfolyamatok során, 1968-1971 között új törvények születtek, amelyek már tartalmazták a későbbi Németnyelvű Közösség önállóságát is. A belga király 1981. december 31-én írta alá az intézményi reformokat lehetővé tevő törvényt. A Németnyelvű Közösség Tanácsa 1984 januárjában alakította meg a saját kormányát. A 1988-1990 között zajló harmadik állami reform biztosította a jogokat az oktatásügy átvételéhez.

Az ötödik állami reform során 2001-ben arról is intézkedés született, hogy feladatainak ellátása érdekében a közösségek magasabb anyagi támogatásban részesüljenek. Ugyanekkor dőlt el az is, hogy a Németnyelvű Közösség kormányának legalább három, de legfeljebb öt tagja lehet, melyben kötelezően mindkét nemnek képviselést kell kapnia. 2004. július 9. óta hivatalosan is Parlamentté alakul az eddigi Tanács, és 2005. január 1-től átvette a kilenc települést felügyeletét és finanszírozását. E parlament 25 fős. Tagjait közvetlenül választják meg. A Németnyelvű Közösség egy tagot küldhet az Európai Parlamentbe és egy fővel képviseli magát a belga szenátusban is.

Az Oktatási
Minisztérium
épülete